

מַעַט דֶּרֶךְ-אֶרֶץ לְקַנְיֵי-אוֹמְתָנוּ...

עד שניטלת מהם כל יכולת להיות חדורים הכרת-חשיבותם של הסמלים. אין הם חשים בערכם – אף אם הישוב אוהב חגיגות ורעש גדול. לכך גרמה הפקחות היתרה שלנו שמבטלת כל ענין, שיש בו משום סמל. אין מן הצורך להיות מונארכיסטן כדי להבין, שהתעניינותו של מלך חביב בארצו ובאירופה כולה במפעל הלאומי הגדול... שלנו יש לו ערך מיוחד בשבילנו. וכשם שאין להפריז על מדת החשיבות של גדולים אין גם להפחית ערך זה. ואולם אנו יודעים רק לנַפֵּחַ דברים "ממשיים" של מה-בכך, אבל אין אנו יודעים את ערכם של "הדברים הבלתי-נשקלים" (האימפונדיראביליה).

הלך-רוח ראציונאליסטי זה הוא בעוכרנו ויש בו כדי להביא הפסד מרובה לכל מפעלינו. על הבאים לארצנו נמנים אנשים, שכח-השפעתם מרובה בארצם ואף מחוץ לגבולותיה. אנשים כפרופיסור ראפארד, שבקרו את הארץ וספגו אל קרבם את רוח-מפעלנו ואת שאיפותינו להקים מולדת לעמנו התלוש ונטול-הקרקע, – ודאי שסייעו לא-מעט בתיקון המעוות, שנעשה לנו בשעות מרות ומכריעות. באלה הסרים לארצנו תלוי שמו הטוב של כל מפעלנו, ועל-כן אין לזלזל בבעיה זו של הכנסת-אורחים ושל הדרכתם. וחלילה לנו להטיל תפקיד חשוב זה על בני-אדם מחוסרי-הבנה בענין קדשינו הלאומיים.

אורחים רבים, בעלי-שם ובעלי עמדה מדינית או חברותית, באים פעם בפעם לארץ. מלומדים, וזירים, בעלי-הון ואנשי-דת. בתוך התוהו-ובוהו, שבו שקועה אירופה הדוויה, בתוך האפלה, שבה היא שרויה, משמשת ארץ-ישראל נקודת אורה ומנוחה. העולם כולו יודע, שבארצנו המשגשגת ועולה מבחינה כלכלית, מורגשת גם חדות-חיים ויצירה; ומפעל-ענק של תחיה לאומית, של התישבות חקלאית מופלאה ואיתנה כאחת, של הקמת ערים ומועצות עבריות והחייאת תרבות ולשון עתיקות, מפעל-ענק זה, שהולך ומוצא לפועל, – מעורר תמהון והערצה.

ארץ-ישראל מושכת אליה את תשומת-לבם של גדולי-האנושיות. ודאי, יש בהתענינות זו גם משום אהבת-האָקסוטיות. אבל העובדה היא שהאורחים הבאים לבקר את הארץ הולכים ומתרבים.

ובימים האחרונים בא לכאן גם מלך-בלגיה. אין לציין, שהישוב ובאי-כחו הרשמיים קָדְעו להעריך הערכה נכונה את החשיבות הסמלית של ביקורו בארץ. נמצאתי באחת מן המושבות לאחר שהמלך שהה שם במשך שלש שעות, שאל שאלות מלאות-ענין והתעמק בפרובלימה של תחית-לשוננו – לשון "הביבליה". ודומה היה עלי, שבני-הישוב נטולי-דמיון הם. הם שקועים כל-כך בעבודתם וביצירת-מפעלם,

אִי־זהירות בבחירתם של מורי־דרך יש בה משום חתירה תחת כל הויתנו, ולפרקים דבור מיותר, ביאור נטול־חכמה מרחיק מעל מפעלנו אישיות נאורה ונאמנת ומראה אותנו ואת מפעלנו בצורה מעוקמת.

* * *

בין המבקרים את ארצנו בחדשים האחרונים נמצא אחד מן האישים הליבראליים והנאמנים ביותר שבצרפת: העורך של השבועון הספרותי: *Les Nouvelles Littéraires*: מארסן דוֹגָאָר. הוא מבקר ספרותי ותיארוני; הוא נוסע וכותב את רשמיו, ולמאמריו, שנקראים על־ידי מאות אלפי איש, יש ערך מכריע בצרפת. גם אנשי־מדינה שמים לב לדבריו, שהרי הוא מלא תבונה אישית ותרבות. הוא לוחם לאירופה מאוחדת, ועם זה הוא פטריוט נאור. עורך זה שהה בארץ זמן קצר; הוא ראה את האוניברסיטה, נגש אל "הכותל", נסע לנהלל, ועתה הוא מפרסם בשבועונו את רשמי־נסיעתו. ובאחד מן הגליונות האחרונים של השבועון הנזכר הקדיש מאמר מיוחד ל"יהודים". צפיתי למאמר זה באי־סבלנות; שהרי אני מיחס ערך להתרשמותו של סופר חשוב זה. והנה מתבייש אני לומר, שלאחר שקראתי את דבריו חשתי את עצמי נעלב ומדוכא. שהרי תחילת מאמרו יש בה משום קובלנה על תפיסתנו הלאומית, על "שכלתנותנו" היבשה ומחוסרת־המסתורין. איני יודע מי היה המלוה אותו על דרכו, אבל ברור בעיני, שהיה זה אחד מאותם הצעירים, שנתחנכו על המחברות, שבהן נידונה שאלת המאטיריאליסמוס ההיסטורי, אותם הצעירים, שהביאו עמם מצרפת או מארץ אחרת באירופה מושגים על אנטיקליריקאליס-

מוס, על "חולוניות", והעתיקו אותם לחיינו בלא שום נסיון של מחשבה עצמית ושל כשרון־הסתגלות לתחיתנו הלאומית וליצירת מפעלנו; והם נתעלמו גם מן העובדה ההיסטורית, שגם בצרפת עצמה חלו שינויים כבירים בהלך־רוחם של בניה, מלומדיה ואף הסוציאליסטים שבה. שהרי בינתיים חייתה אירופה את חייה־המלחמה, ומהפכה בולשבית עברה עליה, ורעב, וחולשת הדימוקראטיה הסוציאלית...

ואתה, "השכלתנות" המחוכמת, אותו הפוויטיביסמוס המוגבל, כשהוא מועבר לארץ־ישראל ולעבודת־התחיה – סכנה כרוכה בהם לכל מעשי־ידינו. מארסן דוֹגָאָר בִּקֵּר את מקום־"הכותל" בלוייתו של "אחד מן הצעירים הציוניים ללא־אלהים", כלשונו. והלה הודיע לו: "נעזובה־נא את הכותל הזה לאומללים המיללים. יכסוהו־נא הם בנשיקותיהם; מולדתנו אינה בתוך חומת־ירושלים, מקום, שאין אנו באים לשם, אגב, לעולם, אלא מחוץ לעיר, על הרמות, שעליהן הקימונו בתים בהירים ונוחים, ובארץ כולה. לבוא הנה על מנת לבכות ולמות עם אמונה בלב לחיי־נצח, אין זה מתאים לדורנו, עד כמה שאנו יהודים". והסופר הנוסע משיב לא בלא קורטוב של לעג: "הרשה־נא לי, אף אם מעדיף אני את כובעכם וחולצותיכם האפורות על־פני "הקאפטאנים"... והפאות המשונות האלו, הרשה־נא לי לומר לך, שרחוק אני מללעוג, כפי שתוכל לשער, לאילוסיות, שמביאות ומשליכות עוד כיום נגד שרידי בית־המקדש את אנשי־המסתורין האלה, שהם מרופשים קצת. אילמלא היו ללו מפרנסים, בסימטה זו ללא

מוצא, את אש-הקדושה של ישראל במשך דורות, כלום היה עולה על דעתכם לישוב את ארץ-ישראל? ואחר-כך הוא מוסיף: "היהודים שבזמננו מזלזלים במסתורין אלה... זהו יהודי ללא כל חרדה... צעיר זה..."

הערות אלו יש בהן כדי ללמדנו מעט הלכות-חיים, הלכות-עבודה והלכות-נימוסים. בעולם כולו – חלו שנויים כבירים במהלך-הרוחות; האנושיות מזועזעת עד למעמקי-נפשה; הקרקע כאילו נשמט כליל תחת רגליה; העינים נישאות לערכי-חיים חדשים – למעט אמונה ולמעט רוחניות; הכל חשים את הצורך בסמלים – סמלים רוחנים, סמלים דתיים וסמלים מדיניים, חיצונים ופנימיים. נותנים מעט דרור לדמיון ואין נוטים עוד לצמצם את השכל האנושי בתיבות הסגורות של המדע היבש בלבד; זוקקים למעט שמים ולחלומות, להחיות את ערכי-העבר; שואפים להשתחרר מנוסחאות יבשות בחיי הצבור והנפש, שהיו להן מהלכים באירופה ושנתישנו זה כבר. בלא לוותר על חייה-השכל צמאים בני-אדם כיום לקצת מיסתורין, לקדושתם של קנייני-העבר. שבכוחה להחיות את נפש הפרט והצבור. דוגאר מבין לרוח זו: הוא נסע לכל הפינות שבעולם, מתחקה על חי-אומות וגזעים וכמה לתעלומותיהם. והלך-הרוח של חלק מצעירינו ואף זקנינו בארץ רק מביא במבוכה את הנוסע. ובעיקר – הרי זה נוטל מכל מפעלנו את הזכות הגדולה והקדושה העליונה: שהרי בזכותם של זקנים אלה. שעדיין הם שופכים דמעות על חורבן בית-המקדש, בזכות הכותל על כל מערומיו – אנו ממשיכים את-קיומנו ואף מרהיבים עוז

בנפשנו לבצע את התכנית של הקמת-מולדת על אדמת-העבר-שלנו.

מן הצעיר, שליווה את הסופר הצרפתי, נשתכח הכח העליון של האומה. שנתגלם בחיות מסתורית במקום קדוש זה. והוא טועה טעות גמורה. לשוא נראים לו כל ערכי-העבר שלנו טפלים ונטולי-ערך. "אין היסטוריה של חול, שהרי כל ההיסטוריה קודש היא." וההיסטוריה שלנו לא-כל-שכן? – והכותל, שבו נתגשמו כל צערה של אומתנו וכל אמונתה בתחיתה, על אחת כמה וכמה, שקודש הוא. שהרי על-כן אוצר הוא בתוכו משמעות-חיים, שבכוחה לחולל את הפלא הגדול של שיבה לציון, של תחית עם מפורז ומפורד במשך אלפיים שנה. והרי על חטא זה של ראציונאליסמוס יבש ושל פקחות יתרה מיסרים אותנו חיינו בגלות. ורק בזכות קשרנו המסתורי לערכינו בעבר ובהווה הולך ומבוצע המפעל הציוני, מעשה-היצירה הנפלא שבהתישבותנו הלאומית. שבמושבותינו, ערינו וקבוצותינו ביהודה, בשרון ובעמק.

צעיר זה, שליווה את עורך השבועון "חדשות ספרותיות", הוא סמל – סמל לחיי היושב הרוחני וחוסר-הדמיון, שאנו חיים עתה בישוב; הוא סמל לכל הויתנו, שכל מהותה שואפת את כחותיה ממעינות-עברנו, מערכי-אומתנו וקנייניה וממעט המסתורין, שעוטים הוד על מעשי-יצירתנו ומפיחים רוח-אמונה בלבבות של מגשימי-המולדת...?

בלא דרך-ארץ לקניינינו, בלא הערכה ל"כותל" ולמסתורין שבו, בלא דמיון וסמל – לא תהא תקומה לעמנו בארצנו.

מ. כרמון